

Ilmapuolustuksen vahvistaminen 1970-luvulla

Suomen maanpuolustuksen pahin ongelma koko sodanjälkeisellä ajalla oli ilmapuolustuksen heikkous. Sillä oli suuri poliittinen merkitys yya-sopimuksessa mainitun puolustusvelvoitteen vuoksi, ja toisaalta maavoimien taistelun tehokkuus oli kyseenalaista vihollisen täydellisen ilmaylivoiman alaisena. Noottikriisin jälkitilanteessa vuonna 1962 ilmapuolustusta kohennettiin lähinnä ilmavalvonnan ja alueloukkausten torjuntakyvyn osalta aloittamalla kaukovalvontaan kykenevän tutkaverkoston rakentaminen ja hankkimalla laivueen verran MiG 21 F-hävittäjiä. Sen sijaan ilmatorjuntaohjusten hankinta siirtyi tulevaisuuteen.

Neuvostoliiton sotilasedustajan kanssa käydyissä salaisissa keskusteluissa syksyllä 1972 ilmapuolustuksen heikkous todettiin edelleen ongelmaksi, joka kriisitilanteessa olisi vaatinut ehkä tuen saamista Neuvostoliitolta. Tilannetta helpotti se, että Yhdysvaltojen strategisen ydinaseistuksen tärkeimmän osan muodostivat jo mannertenväliset ohjukset, joten raskaiden pommikoneiden lennättäminen sodan sattuessa Skandinavian yli ei enää ollut välttämätöntä.

Presidentti Kekkonen tunsu hyvin ilmapuolustuksen ongelman mutta ei pitänyt järkevänä sen ratkaisemista ilmatorjuntaohjusten hankinnalla. Hänen mielestään kysymys oli ensi sijassa ulkopoliittinen, sillä tarvittavaa torjuntakykyä suurvaltojen ilmavoimia vastaan oli mahdotonta saada aikaan kohtuullisen kustannuksin. Hän hyväksyi kyllä torjuntahävittäjien hankinnan ja ilmavalvonnan vahvistamistoimet, jolloin parannettiin kykyä alueloukkausten torjuntaan ja maavoimien joukkojen suojaamiseen.

Olennaista puolueettomuuspolitiikan kannalta oli tasapainon säilyttäminen hankinnoissa idän ja lännen välillä. Sen mukaisesti 1970-luvun alkupuoliskolla Ruotsista ostettiin noin 20 kappaletta Draken-hävittäjiä, joissa oli amerikkalaista aseistusta, sekä Neuvostoliitosta kalustoa maa- ja merivoimille. Drakenit sijoitettiin Rovaniemelle osana Lapin puolustuksen kehittämisohjelmaa. Vuosikymmenen puolivälin jälkeen tehtiin pääpiirtein yhtäaikaisesti päätökset ostaa Hawk-harjoituskoneita Englannista sekä ilmatorjuntaohjuksia ja MiG 21bis-hävittäjiä Neuvostoliitosta.

Noin puolet sotamateriaalin hankintamäärärahoista 1970-luvun lopulla käytettiin ilmapuolustukseen. Ilmatilan valvonta ja alueloukkausten torjunta tehostui huomattavasti, ja myös maavoimien suoja ilmahyökkäyksiä vastaan parani, kun Neuvostoliitosta ostettiin kevyitä ilmatorjuntaohjuksia (Strela-2M = ilmatorjuntaohjus 78) ja 23 millimetrin ilmatorjuntatykkejä. Pääkaupungin turvaksi saatiin ensi kerran sodan jälkeen modernia kalustoa, kun Helsingin Ilmatorjuntarykmentti varustettiin aluetorjuntaan sopivalla ohjuskalustolla (S-125M1 = ilmatorjuntaohjus 79). Näillä toimilla ei ilmapuolustuksen strategista ongelmaa vielä ratkaistu, mutta ilmatilan loukkausten torjuntakyky ja alueellisen puolustuksen joukkojen ilmatorjuntasuoja paranivat selvästi.

Lähteinä mm. Ermei Kanninen, Suomen puolustus (1994), s. 56 - 63; Ahti Lappi, Ilmatorjunta kylmässä sodassa (2003), s. 466 - 473; Juhani Suomi, Liennytyksen akanvirrassa (1998), s. 293 - 299 ja Umpeutuva latu (2000), s. 229 - 236.